

Biodiversiteit besturingsmodel voor netwerkbedrijven

Inhoud

Biodiversiteit – 3
besturingsmodel
voor netwerkbedrijven

Introductie – 5

Waarom dit model? – 5

Wie kan het model – 6
gebruiken

Het belang – 7
van biodiversiteit

Leeswijzer bij het model – 8

Monitoringplan – 14
met KPI's

Wie heeft bijgedragen – 15

maart 2024

foto: Harry Zwart, Alliander

Biodiversiteit besturingsmodel voor netwerkbedrijven

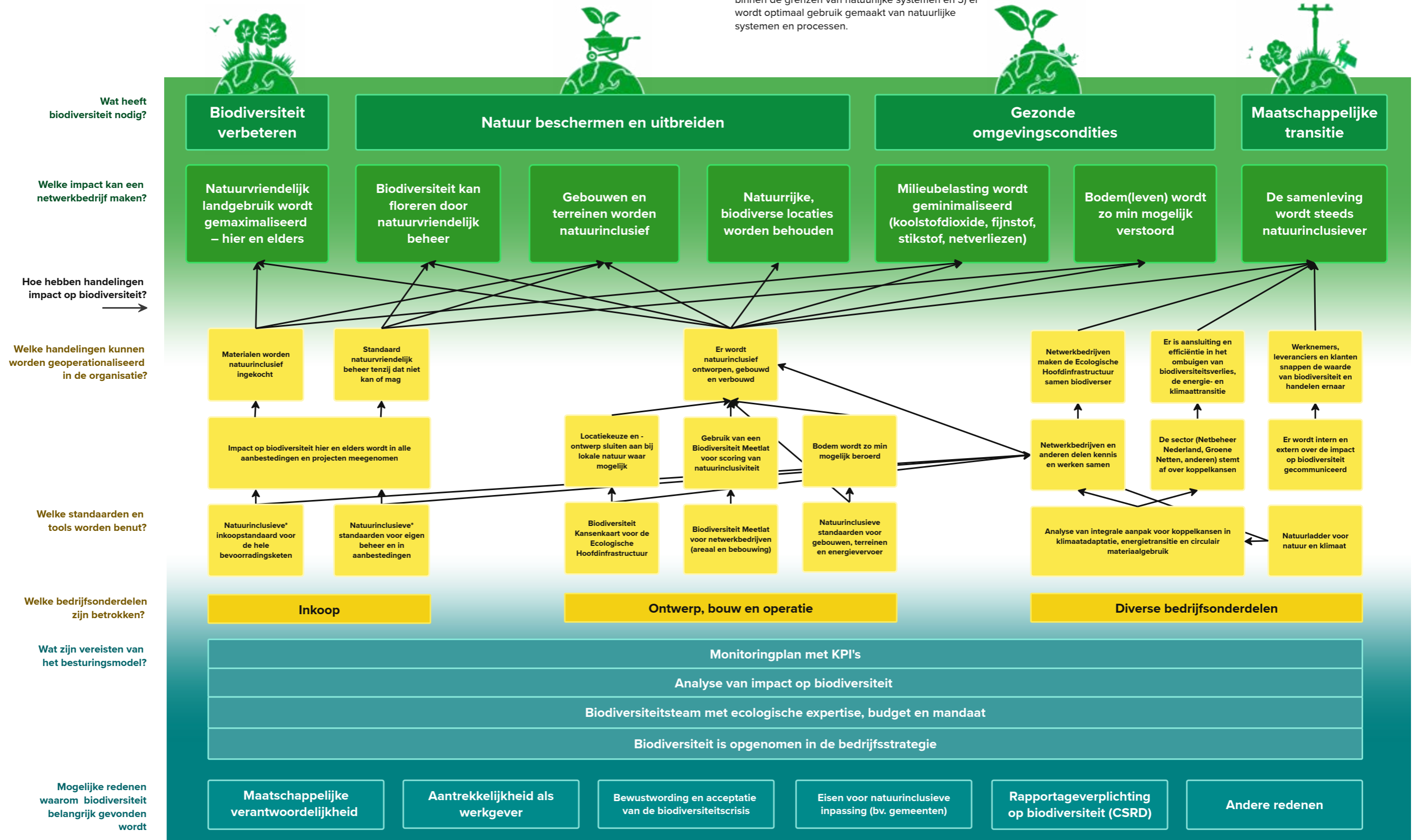
De biodiversiteitscrisis is een risico voor onze samenleving en economie. Netwerkbedrijven zoals Alliander kunnen een grote rol spelen bij het ombuigen van biodiversiteitsverlies. Dit besturingsmodel is ontworpen door Alliander, Impact Institute en Naturalis Biodiversity Center. Bovenaan staat wat biodiversiteit nodig heeft en onderaan staan de bedrijfssonderdelen. De blokken ertussen specificeren welke organisatie, beleid en maatregelen nodig zijn om positieve impact te hebben op biodiversiteit. Zo vormt het een hulpmiddel bij het maken van keuzes in de strategie en de uitvoering.

Wat is biodiversiteit?
Biodiversiteit is al het leven op aarde van individuen en soorten tot de netwerken die ze vormen. Al het leven is afhankelijk van ander leven. Ook mensen kunnen niet bestaan zonder biodiversiteit.

Wat is natuurinclusief?
1) menselijk handelen ten behoeve van behoud en herstel van natuur en biodiversiteit (schade voorkomen, natuurkwaliteit verbeteren), binnen én buiten natuurgebieden, 2) menselijke activiteit vindt plaats binnen de grenzen van natuurlijke systemen en 3) er wordt optimaal gebruik gemaakt van natuurlijke systemen en processen.

Contactpersonen:
Alliander: roland.vink@alliander.com
Impact Institute: simon@impactinstitute.com
Naturalis: marten.schoonman@naturalis.nl

Introductie

Het model is toepasbaar voor iedereen die binnen een organisatie - en in dit geval specifiek een netwerkbedrijf, verantwoordelijk voor de aanleg en onderhoud van energienetten - biodiversiteit bevorderende handelingen wil operationaliseren. In grote lijnen wordt uitgelegd waartoe het model dient en hoe het gebruikt kan worden.

Deze toelichting biedt verduidelijking van het besturingsmodel biodiversiteit. Het besturingsmodel is ontworpen door Alliander, Impact Institute en Naturalis Biodiversity Center, met als doel organisaties te helpen een positieve impact te maken op biodiversiteit via hun besluitvorming.

Naturalis, Alliander en Impact Institute zullen het model jaarlijks updaten aan de hand van het commentaar. Deel daarom je feedback met de schrijvers. Zie de contactpersonen onderaan dit document.

Waarom dit model?

De aanleiding

Het gaat slecht met de biodiversiteit wereldwijd, en vooral in Nederland. De coalitie van infrastructuurbeheerders genaamd Groene Netten¹ wil daarom haar areaal inzetten voor natuurherstel. Alliander vertaalt dit door naar een eigen visie statement dat haar infrastructuur een positieve waarde aan biodiversiteit moet leveren en heeft daarvoor een routekaart opgesteld.

Methodieken zijn weliswaar in ontwikkeling voor bedrijven om te sturen op een positieve bijdrage aan biodiversiteit, net zoals het meten van de effecten daarvan, maar vergen nog flink wat pionierswerk. Bovendien neemt de urgentie voor bedrijven om biodiversiteit-bewust te handelen toe, door regelgevingen van de EU die stellen dat organisaties op biodiversiteit moeten gaan rapporteren. Zoals de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) en EU-Taxonomie.

Samen met Naturalis en Impact Institute heeft Alliander een Besturingsmodel Biodiversiteit ontwikkeld. Het model biedt de juiste

organisatorische condities voor het integreren van biodiversiteit in de besluitvorming van organisaties. Hiermee gaat Alliander sturen op een positieve(re) impact op biodiversiteit. Dit zal een aanvulling zijn op het meten van hun impact wat Alliander al jaren doet volgens het zes kapitalen model (zie Impactmeten Jaarverslag hieronder).

Impactmeten jaarverslag

Alliander stelt samen met het Impact Institute een aantal impacts vast en berekent en waardeert die impacts ook. Deze worden gerapporteerd in het [jaarverslag van Alliander](#). De impacts klimaatverandering, luchtvervuiling, watervervuiling en landgebruik hebben invloed op de biodiversiteit. Daarnaast is Alliander deel van de Werkgroep Impactmeting Infrabedrijven dat elk jaar een nieuwe versie van het Handboek Impactmeting Infrabedrijven uitbrengt. Daarin staan de methoden beschreven om de meest gebruikte impacts te berekenen.

Eerste meting op biodiversiteit

Alliander heeft meegedaan aan een samenwerking van infrapartijen op het gebied van biodiversiteit, gefaciliteerd door Impact Institute. Hierbij is berekend hoeveel de leveranciersketen en het eigen areaal van Alliander bijdragen aan biodiversiteitsverlies. Door de impact op biodiversiteit te meten en te waarderen, kan Alliander beter begrijpen wat de negatieve impact op biodiversiteit is en welke leverancierssectoren de grootste impact hebben. Het rapport laat zien dat de directe impact van inspanningen op eigen areaal in Nederland erg groot is. Desondanks blijkt de impact in hun wereldwijde toeleveranciersketen nog veel groter. Daarom is het noodzakelijk om ook inkoop in het besturingsmodel op te nemen.

¹ Groene Netten is een samenwerkingsverband tussen acht infrastructuurbeheerders in Nederland: Alliander, Enexis, Gasunie, KPN, ProRail, Rijkswaterstaat, Stedin en TenneT. De deelnemers werken aan verschillende concrete projecten binnen vier kernthema's: klimaat, circulariteit, biodiversiteit en impact meten. Binnen biodiversiteit kijkt Groene Netten naar het creëren van een Ecologische Hoofdinfrastructuur (EHI).

Om de impact van haar portefeuille op biodiversiteit op een transparante en meetbare manier te beoordelen, heeft Alliander gebruikgemaakt van Impact Institute's [Global Impact Database](#) (GID). De GID beschrijft kwantitatief schattingen van de milieu-, sociale en economische impact voor 140 landen, elk met 65 sectoren in de wereldeconomie.

De GID geeft een waardering van deze schattingen van de impact op biodiversiteit in gelijke monetaire eenheden. Met deze waardering kan Alliander verschillende duurzaamheidsonderwerpen vergelijken en niet-financiële impact positioneren binnen een zakelijke context. Een ander belangrijk voordeel van de GID is dat het kant-en-klare gegevens over de waardeketen bevat, die Alliander kan gebruiken om meer inzicht te krijgen in de oorsprong van het verlies aan biodiversiteit.

Wie kan het model gebruiken?

Het model is toepasbaar voor iedereen die binnen een organisatie - en in dit geval specifiek een netwerkbedrijf - biodiversiteit bevorderende handelingen wil operationaliseren. Een paar voorbeelden van typische rollen binnen de organisatie zijn:

- De directie van het netwerkbedrijf: bijvoorbeeld om doelen te stellen en bedrijfsonderdelen aan te haken;
- Multidisciplinair biodiversiteitsteam(s): om invulling te geven aan plannen bijvoorbeeld. op het vlak van KPI's;
- het MVO team: voor de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD²) en EU-Taxonomie³ aansluiting;
- Afdeling Grondzaken;
- Afdeling Omgeving;
- Andere afdelingen, units of teams.

Zie voor een ideale rolverdeling van het biodiversiteitsteam de tabel hieronder, genaamd 'Wat zijn vereisten van het besturingsmodel?'

Toegevoegde waarde van het model

Het besturingsmodel maakt het mogelijk om een overzicht te krijgen van de activiteiten waarop men binnen de operatie positieve impact kan laten groeien en negatieve impact kan laten dalen. Ook wordt duidelijk hoe de verschillende handelingen in de operatie invloed op elkaar hebben. Dit maakt prioriteren tussen oplossingen mogelijk, zodat de juiste handelingen in de juiste volgorde worden uitgevoerd. Ook kan het model als checklist gebruikt worden om een beeld te krijgen waar de organisatie op dit moment staat en waar de eerstvolgende stappen gezet kunnen worden.

Toepassing van het besturingsmodel in andere sectoren

Met kleine aanpassingen is het ook mogelijk het model om voor een andere sector toe te passen. Laat het ons weten als je een digitaal kopie (in de webtool 'Mural') wilt gebruiken om aan te passen - zie daarvoor de contactgegevens onderaan dit document.

De dynamische aard van het model

De doelstellingen met betrekking tot biodiversiteit zijn niet statisch. Dat wat we vandaag de dag als vooruitstrevend zien, zal over een aantal jaar veel meer gemeengoed zijn. Door innovatie en door evaluatie van onze eigen doelstellingen en processen komen we steeds weer tot nieuwe inzichten. Ook de omgeving verandert en daarmee ons referentiekader. Het is dus zaak dat we ons nu al realiseren dat we te maken hebben met een proces van continue evaluatie en verbetering. Dit model zal daarom jaarlijks in november aangepast worden zoals bovenaan dit document aangegeven.

² De Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) is een richtlijn waarin staat dat steeds meer bedrijven vanaf 2024 verplicht worden te rapporteren over hun impact op de mens en op het klimaat. De richtlijn is bedoeld om voor meer transparantie over en betere kwaliteit van duurzaamheidsinformatie te zorgen.

³ De EU-Taxonomie voor duurzame activiteiten is een classificatiesysteem, waarmee bedrijven en organisaties getoetst kunnen worden op hun investeringen.

Het belang van biodiversiteit

Biodiversiteit is al het leven op aarde van individuen en soorten tot de netwerken - zoals ecosystemen - die ze vormen. Al het leven is afhankelijk van ander leven. Ook mensen kunnen niet bestaan zonder biodiversiteit. Biodiversiteit is daarom essentieel ⁴. In deze [e-learning](#) vind je de basis over biodiversiteit.

Ook onze economie is afhankelijk van biodiversiteit. 'Wachten met het verlies om te buigen naar

⁴ zie naturalis.nl/biodiversiteit

winst kost meer dan nu te handelen', schrijft het Biodiversiteitsteam van Interdepartementaal Beleidsonderzoek (IBO) in september 2023 in [Snel aan de slag](#):

Het belang en de urgentie van biodiversiteit

Biodiversiteit gaat over alle verschillende vormen van leven op aarde, en daarmee ook over onszelf. Biodiversiteit levert ons bijvoorbeeld schone lucht, schoon water en een vruchtbare bodem. Het gaat niet goed met onze ecosystemen die deze diensten leveren en met de verscheidenheid aan soorten en de aantallen binnen soorten. Dit heeft gevolgen voor hoe wij (kunnen) leven op aarde. Er is dus een wereldwijd belang om de dalende trend in de biodiversiteit te stoppen en om te zetten in een positieve trend.

Biodiversiteit is niet in één indicator te vatten en er zijn meerdere oorzaken van biodiversiteitsverlies. De oplossing om de biodiversiteit te herstellen, ligt dan ook op verschillende beleidsterreinen en in veel

maatschappelijke domeinen. De ervaring laat zien dat het benodigde investeringsbedrag hoger zal zijn naarmate langer gewacht wordt (neem bijvoorbeeld stikstof, waterkwaliteit, zorgwekkende stoffen, weidevogels).

Bedrijven hebben een grote rol hierbij schrijft Tim van Hattum ⁵, in [Only Planet, Klimaatgids voor de 21ste eeuw](#) (november 2022):

De missie van het bedrijfsleven gaat veranderen van zo veel mogelijk geld verdienen naar bijdragen aan een betere wereld met een goed verdienmodel. De maatschappij snakt naar een bedrijfsleven dat zich ontfermt over de grote vraagstukken van deze tijd. De maatschappelijke meerwaarde en langetermijnwaardecreatie van bedrijven is in de eenentwintigste eeuw veel belangrijker dan puur de kortetermijnwinstgevendheid. Bedrijven die alleen bezig zijn met kortetermijndenken worden de grote verliezers, omdat klanten steeds meer eisen gaan stellen. Bovendien gaat de ecologische crisis het huidige businessmodel volledig in de war schoppen. Steeds meer bedrijven zijn op zoek naar betekenis. Dat gaat verder dan zonnepanelen op het hoofdkantoor

van Shell, een vlindertuin rond het hoofdkantoor van Unilever of papieren rietjes bij McDonald's. Daarmee komen we er niet. Het roer moet radicaal om.

Er is een nieuwe missie nodig voor bedrijven van de toekomst. Steeds meer bedrijven ontwikkelen een heldere visie hoe ze gaan bijdragen aan een betere wereld. Bedrijven van de eenentwintigste eeuw voegen waarde toe en zijn regeneratief. Deze bedrijven gaan een stap verder dan het ontwerpen van producten en diensten die minder negatieve gevolgen hebben voor het milieu. Bedrijven transformeren van het zo min mogelijk schade aanrichten aan het milieu naar herstel ervan. Dit soort bedrijven zijn in hun ontwerp al regeneratief en geven waarde terug aan het ecologisch systeem, waar we onderdeel van uitmaken. In plaats van activiteit op een to-do lijstje van de afdeling Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, vormt dit het nieuwe DNA van het bedrijf. Greenwashing wordt niet meer geaccepteerd. Het getuigt van het besef dat we de biosfeer moeten beheren en verzorgen, en dat we de planeet beter achter moeten laten dan we het hebben aangetroffen.

De drukfactoren op biodiversiteit zijn bekend, en ook de oplossingen zoals hieronder gevisualiseerd door de Sociaal-Economische Raad.

⁵ Tim van Hattum is klimaatexpert en schrijver. Hij werkt als Hoofd van het Klimaatprogramma bij Wageningen University & Research.

Leeswijzer bij het model

De structuur van het besturingsmodel in hoofdlijnen is als volgt. In dit model wordt het onderwerp biodiversiteit (bovenaan, in het groen) en de organisatie (onderaan, in het turkooise) bij elkaar gebracht door concrete handelingen die geoperationaliseerd kunnen worden (het midden, in het geel).

Onderaan starten is het makkelijkst: daar staan de mogelijke redenen waarom biodiversiteit belangrijk gevonden wordt. Daarvandaan kun je je weg naar boven vinden naar de concrete handelingen en hoe die bijdragen aan biodiversiteit.

Bovenaan starten kan echter ook leren begrijpen waar biodiversiteit uit bestaat en wat het nodig heeft in het geval van een netwerk (en netbeheer) of je eigen organisatie.

Hieronder volgt een toelichting van de verschillende lagen van het besturingsmodel.

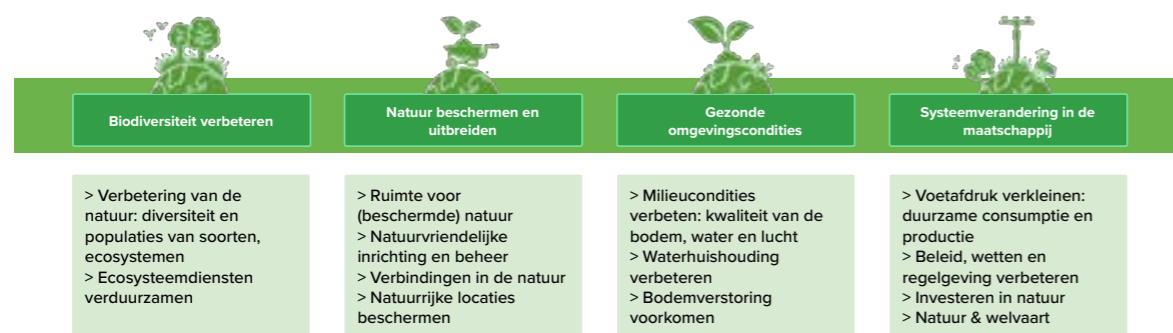

Figuur: Benodigde acties voor meer biodiversiteit uit ["Biodiversiteit loont voor ondernemers en werkenden"](#) Sociaal-Economische Raad (november 2023).

Tabel: Toelichting van de verschillende lagen van het besturingsmodel.

Besturingslagen	Toelichting
Wat heeft biodiversiteit nodig?	<p>Hierboven en op de poster staat al beschreven wat biodiversiteit is en betekent voor onze economie en samenleving. Internationale wetenschappelijke inzichten liggen ten grondslag aan de vier onderwerpen in dit model:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biodiversiteit verbeteren; • Natuur beschermen en uitbreiden; • Gezonde omgevingscondities en • Maatschappelijke transitie. <p>Zie een verdere toelichting hieronder.</p>

Wat heeft biodiversiteit nodig?

Vier hoofdthema's en de onderwerpen die in het algemeen (dus niet specifiek voor netwerkbedrijven) relevant kunnen zijn om aan te werken binnen een organisatie. Positieve impact maken op de thema's rechts hebben (indirect) een positieve impact op het hoofdthema 'Biodiversiteit verbeteren'.

Specifiek voor netwerkbedrijven is bovenstaand schema als volgt ingevuld zoals ook te zien is in het model:

	<p>Voor deze indeling is gebruik gemaakt van: de vier thema's van het Nationaal Dashboard Biodiversiteit (beschikbaar begin 2024), de 'drivers of biodiversity and ecosystem change' (IPBES⁶), het Biodiversiteit raamwerk Unie van Waterschappen en Basiskwaliteit Natuur (BKN).</p> <p><i>Bij BKN gaat het om de (minimale) condities die nodig zijn, zodat algemene soorten algemeen blijven of weer worden. Om het creëren van een leefgebied dat aan de randvoorwaarden voor hun voorkomen voldoet. Bij deze condities gaat het om:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> (1) <i>milieu en andere abiotische aspecten van het landschap. Denk hierbij aan bijv. het hydrologisch systeem, de nutriëntenbalans en de geomorfologie;</i> (2) <i>de inrichting van het landschap. Het gaat hier om de typen landgebruik, de landschaps-elementen en hun ruimtelijke samenhang;</i> (3) <i>beheer en gebruikaspecten van het landschap. Hoe intensief is de landbouw, hoe hoog de bevolkingsdruk en haar ruimtebeslag, hoe wordt de openbare ruimte beheerd, etc.</i> <p>Voor meer informatie zie: 'Kennisdocument Basiskwaliteit Natuur, Februari 2024'</p>
Welke impact kan een netwerkbedrijf maken?	<p>We bedoelen hier met 'impact' dat het resultaat van de handelingen een (positief) effect heeft op de vier biodiversiteit thema's en zo bijdraagt aan herstel van biodiversiteit.</p> <p>Impact van bedrijfsactiviteiten is echter meestal negatief en de optelsom van de economische activiteiten heeft de staat van onze leefomgeving gebracht waar het nu is. Een pakkende visualisatie daarvan is 'Earth Overshoot Day'. In Nederland was die dag in 2023 op 12 april. Als iedereen op Aarde zou leven als in Nederland, zouden 3,6 Aardes nodig zijn. Ter referentie: in 1970 was de Nederlandse Earth overshoot day in december, in 2000 in september, in 2021 in juli.</p> <p>"Hier en elders" in het eerste blok refereert naar het feit dat de (veelal negatieve) impact niet enkel in Nederland plaatsvindt maar ook in het buitenland. Zie bijvoorbeeld het rapport naar aanleiding van onderzoek door Impact Institute en ABN AMRO "Miljardenschade aan biodiversiteit noopt tot radicale stappen". Deze stappen betreffen zowel het verminderen van negatieve impact, zoals milieuverontreiniging, als het verbeteren van natuur door bijvoorbeeld natuurvriendelijke bouw en beheer.</p> <p>Hoe draagt aandacht voor klimaat, zoals CO₂-uitstoot, bij aan het ombuigen van biodiversiteitsverlies? Zie daarvoor bijvoorbeeld dit rapport door IPBES.</p> <p>N.b. We hebben in dit model en deze toelichting gekozen voor de term 'netwerkbedrijf'. Netbeheerders zijn daar onderdeel van.</p>

6 IPBES = Intergovernmental Science-Policy Platform on Biodiversity and Ecosystem Services. Naturalis beheert het [Nederlandse secretariaat](#).

<p>Welke handelingen kunnen worden geoperationaliseerd in de organisatie?</p>	<p>Het gele blok in het midden van het model geeft concreet aan wat er in de organisatie gedaan kan worden. De pijlen geven aan hoe acties afhankelijk zijn van andere acties en naar boven toe hoe acties bijdragen aan biodiversiteit. Onder het gele blok staan de vereisten om dat uit te kunnen voeren. Uiteindelijk is het doel het bereiken van positieve impact op biodiversiteit.</p> <p>In de totstandkoming van dit model is zowel de impact theory van het Impact Institute als 'systeendenken', met name de methodiek 'Theory of Change', toegepast.</p> <p>Hieronder volgt een aantal specifieke aandachtspunten die uit de validatie workshop van het model gekomen zijn in de laag 'Welke handelingen kunnen worden geoperationaliseerd in de organisatie?':</p> <ul style="list-style-type: none"> • De term 'natuurinclusief' komt een aantal keer terug en wordt op meerdere manieren beschreven. In dit model beschrijven we het als volgt: "1) menselijk handelen ten behoeve van behoud en herstel van natuur en biodiversiteit (schade voorkomen, natuurkwaliteit verbeteren), binnen én buiten natuurgebieden, 2) menselijke activiteit vindt plaats binnen de grenzen van natuurlijke systemen en 3) er wordt optimaal gebruik gemaakt van natuurlijke systemen en processen."⁷ • Biodiversiteit en natuurinclusiviteit in standaarden en aanbestedingen verwerken kan een heel groot verschil maken. Er zijn in de sector voorbeelden voorhanden en binnen Groene Netten worden ervaringen uitgewisseld. Indirect heeft het netwerkbedrijf invloed op de wijze van werken bij aannemers. Ecologisch bermbeheer met het Kleurkeur certificaat van <u>Groenkeur</u> is hier een bekend voorbeeld van. • Samenwerking met andere partijen is een essentieel onderdeel om impact te kunnen maken. Daarbij kan je naast samenwerking tussen netwerkbedrijven ook denken aan andere partijen in de omgeving van de gebieden, zoals gemeenten, terreinbeherende organisaties (Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer), bedrijven, etc.. • Koppelkansen: Bij onder meer landschappelijke inpassing ten behoeve van maatschappelijke acceptatie, klimaatadaptatie en beveiliging handig om natuur daarvoor in te zetten. Het gaat hier om samenwerken mét de natuur. Waar dat nu al kan en daar ook verder in te innoveren. Zie bijvoorbeeld de bronnen hieronder.
--	---

7 Op basis van Natuurverkenning 2050 – Scenario Natuurinclusief.

<p>Welke standaarden en tools worden benut?</p>	<p>Er komen steeds meer tools beschikbaar die kunnen helpen bij het kiezen van ontwerpen en verbouwing (omvorming). Een aantal is hier weergegeven:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <u>Alliander Inspiratiegids</u>: maatregelen ter bevordering van biodiversiteit bij infrastructuur van regionale netwerkbedrijven. Komt in 2024 beschikbaar en is een doorvertaling van de <u>Inspiratiegids van TenneT</u>. • <u>Infranatuurmaatregelen</u> (Stedin en Naturalis): welke maatregelen rond en op infrastructuur hebben de hoogste impact op biodiversiteit boven en onder de grond? • <u>Meetlat natuurinclusief bouwen</u> (KPN en Naturalis): welke elementen spelen mee om een klein gebouw natuurinclusief te maken, uitgedrukt in een checklist met scores. • <u>Meetlat Biodiversiteit</u> (IPC Groene Ruimte): aan de hand van een scorelijst van condities voor biodiversiteit kan een biodiversiteit score bepaald worden (tweedaagse training, ook voor niet-ecologen) • <u>Natuurladder</u> (DuraVermeer en Heijmans): hulpmiddel om te bepalen hoe natuur- en klimaatinclusief of -adaptief een organisatie acteert en wat er nodig is om een volgende stap op de ladder te zetten.⁸ • Biodiversiteit kansenkaart⁹ voor de Ecologische Hoofdinfrastuur van Groene Netten (nog in ontwikkeling). • <u>KansenAnalyse Natuurontwikkeling</u> (Naturalis, All4Biodiversity): een methodiek om in een gebied met meerdere landeigenaren en natuur experts een lijst met kansen voor natuur te scoren op impact en realiseerbaarheid. • De bovenstaande en vele andere tools zijn beschikbaar in de <u>Toolbox All4Biodiversity</u>, onderdeel van Deltaplan Biodiversiteitsherstel. <p>Let op! Natuurinclusiviteit is geen zwart-wit verhaal, maar eerder een gradiënt van mogelijkheden. En let bij de keuze van maatregelen op aansluiting bij de omliggende omgeving. Hier is ecologische kennis voor vereist.</p>
<p>Welke bedrijfsonderdelen zijn betrokken?</p>	<p>De handelingen zijn ingedeeld in drie soorten bedrijfsonderdelen waarbij de namen van afdelingen verschillen per organisatie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inkoop • Ontwerp, bouw en operatie. De namen van afdelingen verschillen per organisatie. Dit betreft bijvoorbeeld ook afdelingen die verantwoordelijk beheer en onderhoud. • Diverse bedrijfsonderdelen. Denk aan bijvoorbeeld de afdelingen MVO en communicatie. <p>In theorie kunnen alle bedrijfsonderdelen in scope zijn. Denk bijvoorbeeld ook aan planning en control, vervoer en dergelijke.</p>

8 Meerdere bronnen zijn beschikbaar: [video](#), [interview](#) en [formulier](#) voor eigen gebruik. Een webapplicatie is in ontwikkeling.

9 Zie een toelichting van de Biodiversiteit Kansenkaart voor Groene Netten in deze [video](#).

<p>Wat zijn vereisten van het besturingsmodel?</p>	<p>Om impact te bereiken op biodiversiteit en de handelingen effectief en efficiënt uit te voeren, zijn de volgende elementen vereist. In logische volgorde:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biodiversiteit is opgenomen in de bedrijfsstrategie. Erkenning van biodiversiteit, natuur, onze leefomgeving, het belang van ecosysteemdiensten en de voetafdruk van de organisatie in de beleidsdocumenten, strategie en jaarplannen is een fundament voor de andere vereisten en de praktische handelingen. • Biodiversiteitsteam met ecologische expertise, budget en mandaat. Biodiversiteit omvat al het leven. Soorten kunnen niet bestaan zonder andere soorten. Ecologische kennis is daarom vereist om praktische keuzes te maken in het samenspel tussen: <ul style="list-style-type: none"> - De eigenschappen van een specifieke locatie: habitat en omgevingscondities; - Het omringende landschap; - Realiseerbaarheid van (infrastructuur)maatregelen; - Ecologische beheer; - Keuze van doelsoorten indien nodig; - Afweging tussen kosten en baten (op meerdere onderwerpen: biodiversiteit, klimaat, etc). <p>Het team heeft ook mandaat nodig; zeggenschap, ruimte en vertrouwen van het management om concrete veranderingen (niet makkelijk) in de organisatie te bewerkstelligen.</p> <p>Teamsamenstelling</p> <p>Het biodiversiteitsteam is idealiter in ieder geval samengesteld uit de volgende rollen: communicatiedeskundige, ecooloog, contractmanager, financieel controller, beleidsmakers (o.a. technische standaarden), ontwerper gebouwen en buitenruimte, medewerker operatie, jurist en een omgevingsmanager¹⁰. Het is daarbij belangrijk dan de afdelingen die gebouwen en buitenruimten ontwerpen en realiseren en de partij/afdeling die de standaarden stellen vertegenwoordigd zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Analyse van impact op biodiversiteit. Zie het voorbeeld van Alliander in de inleiding of bijvoorbeeld het rapport 'ABN AMRO's impact on biodiversity'. Tevens van belang is het analyseren van de afhankelijkheid van biodiversiteit. • Monitoringplan met KPI's. Zie toelichting hieronder.
<p>Waarom wordt biodiversiteit belangrijk gevonden?</p>	<p>Er kunnen een of meerdere redenen zijn om biodiversiteit prioriteit te geven en ernaar te handelen. Deze kunnen intrinsiek zijn of van buiten opgelegd. In het geval van intrinsieke redenen gaat het meestal om specifieke personen in de organisatie die actie ondernemen. Daarmee kan dit proces dus zowel bottom-up als top-down plaatsvinden.</p>

¹⁰ Gebaseerd op het advies voor een biodiversiteitsteam door Albert Vliegthart (Vlinderstichting).

Monitoringplan met KPI's

Om te kunnen (bij)sturen op het verbeteren van biodiversiteit in de operatie is het nodig om impact en handelingen in het model meetbaar te maken.

Wat is een KPI

Een KPI, Kritische Prestatie Indicator, maakt prestaties meetbaar. Je zou het kunnen vergelijken met het stellen van een target. KPI's maken het mogelijk om de eigen bijdrage aan impacts meetbaar te maken. We meten daarmee niet de biodiversiteit zelf, maar de bijdrage aan het creëren van gunstige omstandigheden voor biodiversiteitsherstel. Zo kan gemeten worden waar we direct invloed op uit kunnen oefenen. In een monitoringplan kunnen KPI's verbonden worden aan de concrete te operationaliseren handelingen (het midden, in het geel). Aan de handeling 'Impact op biodiversiteit hier en elders wordt in alle aanbestedingen en projecten meegenomen' kan bijvoorbeeld een KPI worden verbonden 'Minimaal x% van het aanbestedingsbedrag gaat naar natuurinclusief bouwen volgens methode y'.

KPI's per niveau

De verschillende handelingen in de operatie in het model versterken elkaar. Het idee is dat de handelingen van onder naar boven op elkaar voortbouwen, met de implementatie van tools en standaarden als basis. De handelingen (geel) bouwen dus samen op naar de impacts (in het groen). Dit betekent dat de KPI's op handelingen boven in het schema prestaties meten die een hogere impact maken op biodiversiteit.

KPI's kun je definiëren op verschillende niveaus. In dit model kun je denken aan minstens een KPI per laag (vereisten, standaard/tool en handeling) en per bedrijfsonderdeel.

Typen KPI's

- **Maatregel KPI:** Een KPI die de omstandigheden meet voor biodiversiteit. We meten daarmee dus niet de biodiversiteit zelf, maar de eigen bijdrage

aan het creëren van gunstige omstandigheden voor biodiversiteitsherstel. Zo kan gemeten worden waar we direct invloed op uit kunnen oefenen.

- **Proces KPI:** De prestatie die met de KPI wordt gemeten, is hierbij het proces. Bijvoorbeeld kan op de handeling 'Netwerkbedrijven en anderen delen kennis en werken samen' een KPI gezet worden 'percentage partners met een samenwerking op biodiversiteit'. Daarmee wordt niet gemeten welke inspanningen er zijn voor biodiversiteit (wat er ondernomen wordt), maar wel of er een proces gaande is om inspanningen voor biodiversiteit vorm te geven (dat er samenwerking is).
- **Effect KPI (Impacts):** Indicatoren die aspecten van biodiversiteit zelf meten - impact in dit model -, noemen we effectindicatoren. Omdat deze indicatoren niet over de eigen prestaties gaan zoals de twee hierboven, maar bijvoorbeeld over de status van soorten en soortgroepen, zijn dit formeel gezien wel indicatoren maar geen KPI's (Kritische Prestatie Indicatoren).

Toepassing in de praktijk

Welke KPI's je kan kiezen, kun je baseren op de handelingen waar je als organisatie op in wilt zetten en dit kun je per jaar aanscherpen. Een KPI moet geen doel op zich zijn, maar slechts een hulpmiddel om een doel te realiseren. Kies KPI's die aansluiten op de bredere ontwikkeling: CSRD, EU-Taxonomie. Monitoring (van KPI's) kan opgenomen worden in de gangbare organisatorische planning en control processen, zoals het jaarplan en het jaarverslag.

Meer informatie over KPI's:

- [Handboek Impactmeting Infrabedrijven, Impact Institute](#) (November, 2023)
- [Monitoring en KPI's, All4Biodiversity Toolbox](#)
- [Raamwerk Biodiversiteit Indicatoren](#), Unie van Waterschappen
- [Voorwaarden voor een goede KPI](#)

Voorbeelden

Hieronder volgen een paar concrete voorbeelden van KPI's voor biodiversiteit ter inspiratie (dit is dus geen volledige lijst):

Aanbesteding (maatregel): Minimaal x% van het aanbestedingsbedrag gaat naar natuurinclusief bouwen volgens methode y (% $\frac{\text{€}_{\text{natuurincl. bouwen}}}{\text{€}_{\text{aanbesteding totaal}}} * 100$)

CO2 (effect): Bijdrage aan klimaatverandering (uitstoot kg CO₂-eq/jaar): Meetbare uitstoot van het bedrijf van de zes broeikasgassen

gedefinieerd in het Kyoto Protocol: koolstofdioxide (CO₂), methaan (CH₄), distikstofmonoxide (N₂O), fluorkoolwaterstoffen (HFC's), perfluorkoolstoffen (PFC's) en zwavelhexafluoride (SF₆).

Groenbeheer (maatregel): Aandeel areaal onder een groenbeheerplan voor ecologisch beheer volgens methode x ($\% \text{ ha}_{\text{ecologisch beheer}} / \text{ha}_{\text{totaal}} * 100$)

Groenbeheer (maatregel): Gebruik van gewasbeschermingsmiddelen (kg/ha/jaar)
Groenblauwe dooradering (maatregel): % areaal met groenblauwe dooradering ($\% \text{ ha}_{\text{groenblauwe dooradering}} / \text{ha}_{\text{totaal}} * 100$)

Inkoop (effect): Biodiversiteitsverlies door inkoop (€/jaar, verdeeld over vier impacts (klimaatverandering, luchtvervuiling, watervervuiling en landgebruik):
Per betaalde euro kan worden berekend wat de impact is op de biodiversiteit (verschilt per land en sector). Bron: Global Impact Database van Impact Institute, Leveranciersdata Alliander. Tevens de hoeveelheid primaire assets van Alliander: kabels, meters, gasbuizen en transformatoren. De negatieve effecten worden veroorzaakt door de delving en verwerking van grondstoffen en componenten die gebruikt worden in de ingekochte primaire assets.

Landgebruik (maatregel): % natuurlijk landgebruik ($\% \text{ ha}_{\text{natuur}} / \text{ha}_{\text{totaal}} * 100$)

Landgebruik totale oppervlakte (maatregel) (ha/jaar):

Elke hectare natuur heeft een waarde, afhankelijk van het bioom. Door dit land te bezetten kan deze natuur (deels) niet bestaan. Bron: Land use, land use change, biodiversity and ecosystem services – Impact-specific module for true price assessment, Monetisation Factors for True Pricing, Bezet areaal Alliander

Landschapselementen (maatregel): % areaal gebruikt voor landschapselement type x ($\% \text{ ha}_{\text{landschapselement}} / \text{ha}_{\text{totaal}} * 100$):
Verschillende landschapselementen dragen op verschillende wijze bij aan biodiversiteit. Bron: Biodiversiteitsmonitor Melkveehouderij

Stikstof (effect): bedrijfsoverschot (N-balans, kg N / ha)

Vervuiling lucht en water (effect) (kg/jaar)
Lucht- en watervervuiling (NH₃), luchtvervuiling (SO_x), Ozone Layer Depleting Emissions (CFC-x, Halon-x, CCl₄, HFC-x) en watervervuiling (fosfor, phosphate, etc.). Bron: ReCiPe voor drivers van vervuiling.

Wie heeft bijgedragen

Aan het model en de voorbereidende workshops hebben de volgende mensen bijgedragen.

Amy van Nobelen (Naturalis)
Bart van Veen (Impact Institute)
Bruno Bekhuis (Alliander/Dep) *
Co den Hartog (Alliander)
Daan Helming (Agenda Natuurinclusief)
Floor van den Elzen (ex-Impact Institute)
Florian Reuter (Impact Institute)
Hans Nooter (Alliander)
Josha van der Beek (Alliander/Dep)
Koos Biesmeijer (Naturalis)
Lorena van Duuren (Alliander/Dep)
Marten Schoonman (Naturalis) *
Pieter Baalbergen (Duvekot)
Roland Vink (Alliander) *
Simon Wittkamp (Impact Institute) *
Zina Broeksma (Naturalis) **

* schrijvers van deze toelichting
** schrijver van deze toelichting, illustraties in het model

Bij de validatieworkshop van het model waren de volgende organisaties aanwezig: Alliander, Enexis, Gasunie, Haven van Rotterdam, Impact Institute, KPN, Naturalis, Stedin en Vitens.

Contactpersonen

Alliander: roland.vink@alliander.com
Impact Institute: simon@impactinstitute.com
Naturalis: marten.schoonman@naturalis.nl

Voor dit rapport zijn gebruiksrechten van toepassing zoals vastgelegd in de Creative Commons licentie (Naamsvermelding 4.0 Internationaal). Hergebruik is toegestaan met de volgende referentie: "Biodiversiteit Besturingsmodel voor netwerkbedrijven, versie 2024. Schoonman, M., Vink, R., Wittkamp, S., Broeksma, Z., Bekhuis, B. (2024) Alliander, Impact Institute, Naturalis Biodiversity Center.

